

Branka Rotar Pance
Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

NAMESTO UVODA

Instead of a Preface

V jubilejnem letu, v katerem praznujemo 200-letnico javnega glasbenega šolstva na Slovenskem, je najprestižnejšo nagrado na področju glasbenega šolstva prejela zaslužna profesorica Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani dr. Breda Oblak. Nagrajenka, ki je spodbudila razvoj glasbenopedagoške znanosti pri nas, je pomembno soprispevala tudi k izhajanju *Glasbenopedagoškega zbornika Akademije za glasbo v Ljubljani*. V počastitev njenega bližajočega se življenjskega jubileja in kot priznanje za njeno delo objavljamo najprej predlog za podelitev nagrade Frana Gerbiča, ki ga je pripravil izvršni odbor *Zveze slovenskih glasbenih šol*, in v nadaljevanju nagovor nagrajenke. Dr. Breda Oblak je nagovor v imenu vseh prejemnikov¹ prebrala na slavnostni podelitvi nagrad in priznanj Frana Gerbiča v Kulturnem domu Cerknica 6. aprila 2016.

Predlog za podelitev nagrade Frana Gerbiča za leto 2016

Predlagatelj: Izvršni odbor *Zveze slovenskih glasbenih šol*

Dr. Breda Oblak, roj. Bidovec, profesorica glasbene metodike oziroma didaktike, redna profesorica Akademije za glasbo v Ljubljani, se je rodila 15. avgusta 1937. Korenine Brede Oblak so na Gorenjskem. Klavir jo je najprej poučeval stari oče bratov Lorenz (trio Lorenz) in nato krajši čas razredna učiteljica Berta Rabič. Leta 1949 je bila sprejeta v razred Bože Černivec na Glasbeni šoli Jesenice. Tam je ostala do svojega 16. leta, ko je šolanje nadaljevala v Ljubljani na Srednji glasbeni šoli in obenem končala zadnja dva letnika Prve državne gimnazije. Po končani Srednji glasbeni šoli v Ljubljani se je vpisala na Akademijo za glasbo, kjer je diplomirala na oddelku za glasbeno zgodovino. Leta 1987 je pridobila naziv doktorice znanosti. Svojo glasbenopedagoško pot je začela na Jesenicah in nadaljevala v Ljubljani, od tega je bila več kot 30 let visokošolska učiteljica na Univerzi v Ljubljani.

Dr. Breda Oblak je pustila neizbrisen pečat v razvoju glasbene pedagogike. Učiteljskemu poklicu se je prepustila z vsem žarom in navdušenjem. Poučevati je začela najprej doma na Jesenicah, odločilnega pomena za njeno nadaljnjo poklicno pot pa je bil strokovni izpit, po katerem je začela poučevati kot zunanja sodelavka na Glasbeni šoli Center v Ljubljani. Že leto zatem je bila izbrana za redno učiteljico eksperimentalnih razredov na oddelku za povezovanje glasbenih šol z osnovnimi šolami na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje Ljubljana, ki se je takrat ustanovil. Cilj tega je bilo izoblikovati fizionomijo glasbenega pouka ter v obliki praktičnih učnih nastopov posredovati rezultate učiteljem in drugim strokovnjakom. Učne ure so bile odprtega tipa, tako da so jih lahko obiskovali

¹ Poleg dr. Brede Oblak je Gerbičevo nagrado za leto 2016 prejel še Jurij Križnič, Gerbičeva priznanja pa so prejeli Alenka Firšt, mag. Robert Kamplet, Peter Napret in mag. Alenka Zupan.

posamezni učitelji ali skupine. Imela je številne nastope v razredih osnovnih šol po vsej Sloveniji. Delo je potekalo postopno v vseh razredih osnovne šole in po osmih letih je leta 1971 prejela nagrado ter priznanje tedanje Izobraževalne skupnosti. Rezultat tega dela je bil prvi priročnik za učitelje, ki ga je pripravila skupaj s prof. Janezom Boletom. Ob tem je dr. Breda Oblak poučevala tudi nauk o glasbi in predšolske skupine in imela v okviru tega prav tako javne učne nastope na šoli in na številnih seminarjih v slovenskih glasbenih šolah. Njeno delo je tako zahtevalo nenehno proučevanje in izpopolnjevanje na področju pedagoško-psiholoških disciplin, tudi na Orffovem inštitutu v Salzburgu.

Leta 1971 je bila na temelju bogatih izkušenj izvoljena v naziv predavateljice višje šole. Postala je predavateljica metodike glasbene vzgoje in solfeggia na takratni Pedagoški akademiji v Ljubljani. Vključila se je tudi v projekt pedagoških centrov za dokvalifikacijo učiteljev razrednega pouka. Svoj predmet je posredovala kar v enajstih centrih po Sloveniji. Vsa leta se je vključevala v izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev.

Na Akademijo za glasbo je bila povabljena leta 1979 kot profesorica glasbene metodike in didaktike. V času od 1989 do 1993 je bila prodekanica. Dva mandata je bila v svetu Univerze v Ljubljani, delovala je v odborih za vprašanja vzgojno-izobraževalnega dela. Pospesovala je mednarodno sodelovanje. Bila je dolgoletna predstojnica oddelka za glasbeno pedagogiko.

Leta 1981 je Breda Oblak magistrirala na Akademiji za glasbo v Ljubljani z delom *Glasbena stilistika v povezavi z drugimi vzgojno-izobraževalnimi področji v osnovni šoli*, leta 1987 pa doktorirala z disertacijo *Ustvarjalno učenje v glasbeni vzgoji na stopnji razrednega pouka osnovne šole*. Postala je prva doktorica glasbenopedagoških znanosti v tedanji državi Jugoslaviji.

V tem času je vzgojila številne generacije mladih slovenskih glasbenih učiteljev, ki danes uspešno delujejo na osnovnih in glasbenih šolah ter gimnazijah po vsej Sloveniji. Sodelovala je s posamezniki, skupinami in institucijami, ki se ukvarjajo tako z vprašanji glasbene vzgoje kot umetnostne vzgoje nasploh. Sooblikovala je prenovo študijskih programov, zastavila filozofijo svojega predmeta ter prevzela del raziskave *V vertikalni glasbenega šolstva*. Na Pedagoškem inštitutu Univerze v Ljubljani se je vključila v projekt *celostne estetske vzgoje* ter v skupino za *specialno-didaktično prenovu umetnostne in estetske vzgoje*. Bila je pobudnica in začetnica podiplomskega študija na področju glasbene pedagogike. Njeni magistri in doktorji znanosti delujejo na vseh treh slovenskih univerzah ter na drugih za glasbo pomembnih institucijah.

Ob bogati bibliografiji dr. Brede Oblak so izjemnega pomena njeni didaktični priročniki in glasbeni učbeniki, ki so izšli tudi v madžarščini in italijanščini. Zaradi svoje originalnosti so zbudili zanimanje tudi zunaj naših meja. Avtorica je prva razvila metodo slikovnega zapisa glasbenih vsebin, ki so jo povzemali še drugi, predvsem avtorji didaktičnih gradiv za glasbeno vzgojo šest- do osemletnih otrok v splošnem in glasbenem šolstvu, nihče pa je ni razvil do take stopnje kot dr. Breda Oblak. Poleg tega je dr. Breda Oblak tudi prva slovenska avtorica, ki je oblikovala didaktične zbirke z zvočnimi gradivi

za vse razrede osnovne šole, prav vsi pa so izhajali iz njenih bogatih praktičnih izkušenj z učenci v vsej vertikali.

Leta 1998 je vlada Republike Slovenije imenovala dr. Bredo Oblak za članico Nacionalnega kurikularnega sveta za strokovno pripravo in vodenje prenove programov vrtcev, osnovnih šol, gimnazij, poklicnega in strokovnega izobraževanja ter izobraževanja odraslih. Bila je članica Kurikularne komisije za gimnazijo in predsednica Kurikularne komisije za osnovno šolo. Zaradi njenega izjemnega delovanja je glasbena umetnost ostala kot predmet v vseh razredih osnovne šole in v srednjih šolah, poleg tega je dr. Breda Oblak avtorica učnih načrtov za tri izbirne predmete v tretjem triletju osnovne šole: Ansambelska igra, Glasbena dela in Glasbeni projekt.

Bibliografija:

- 21 delovnih zvezkov in učbenikov za glasbeno vzgojo v osnovni šoli,
- 17 priročnikov za učitelje,
- 16 enot zvočnega gradiva,
- 2 pesmarici,
- 2 –krat skripta,
- 3 monografije,
- 18 prispevkov v zbornikih,
- 6 prispevkov v revijah in časopisih,
- 12 prispevkov v drugih publikacijah,
- avtorica 11 radijskih oddaj, ki so izšle na kasetah,
- avtorica in soavtorica 6 učnih načrtov,
- avtorica mnogih seminarskih gradiv.

Nagrade in priznanja:

- leta 1994 je za izjemne dosežke na področju vzgoje in izobraževanja prejela nagrado Republike Slovenije na področju šolstva,
- leta 2003 je prejela Sokratovo odličje, ki ji ga je za posebej zavzeto in odlično pedagoško delo v visokem šolstvu podelilo Slovensko društvo za visokošolsko didaktiko,
- v študijskem letu 2008/09 ji je bil podeljen naziv zaslužne profesorice Univerze v Ljubljani,
- leta 2015 je postala častna občanka Občine Jesenice.

Nagovor dr. Brede Oblak ob podelitvi Gerbičeve nagrade v Cerknici 6. aprila 2016

Spoštovani,

na današnji slavnosti mi je kot doajenki pripadla dolžnost, da vas nagovorim v imenu vseh nagrajencev. Kot prvo bi se radi za izkazano pozornost zahvalili našim predlagateljem in Komisiji, ki se je poglobila v naše delo in ga ovrednotila. Zavedamo se zahtevnosti izbora, saj glasbeno šolstvo iz leta v leto izkazuje številne pedagoške in umetniške uspehe svojih

učencev in preko tega njihovih učiteljev. Hvala tudi vsem, ki so današnje srečanje pripravili in nas prijetno presenetili s programom in še posebno z godalnim orkestrom. Sicer pa želim v svojem nagovoru na kratko obuditi misli, ki so se mi spontano porajale ob povabilu na današnje srečanje, kar ob uvodnih identifikacijski oznakah – naslovih. V zavest so mi priklicali spomine na prehojeno pot v vertikali glasbenega šolstva ter vedenja in refleksijo na osebnosti, dogodke v preteklosti in današnji stvarnosti, ki jih nosim v sebi. Prijetna mi je misel, da smo deležni priznanj v letu 2016, v katerem logotip razglašča dvestoletnico obstoja **javnega** glasbenega šolstva na naših tleh. Zgodovinski spomin nas sicer opomni, da je glasbeno izobraževanje v našem okolju daljšega veka, toda ustanovitev glasbene šole v davnem letu 1816 pomeni prvo institucionalno formo s poudarkom na njeni javnosti. Nastala je v specifičnih razmerah takratne habsburške monarhije v okviru ljubljanske normalke, tedanje nemške osnovne šole. Hkrati so tam usposabljali z nekajmesečnimi tečaji še učiteljske pripravnike – preparandiste iz vrst nemškega, pa tudi domačega prebivalstva. Namen glasbenega pouka zanje je bil predvsem zagotoviti dodatna znanja, ki so jim v njihovem nadaljnjem poklicu omogočala eksistenco – varnost – preživetje. Poleg glasbe so pripravnikom posredovali še osnove splošne didaktike in metodike. Prav je, če se spomnimo, da je bil imenovan na razpisano mesto prvega glasbenega učitelja in hkrati umetniškega in pedagoškega vodje Franz Sokol, glasbenik češkega rodu. Zanimivo je tudi, da so mu zatem sledili še drugi njegovi rojaki, za nas pomembni glasbeniki iz dežele znamenitega humanista in pedagoškega klasika Jana Komenskega. Tako so k nam prinašali poleg glasbenih znanj tudi duha pedagogike in didaktike. Javna glasbena šola je torej poleg svoje začetne pojavnosti utirila tudi njeno začetno kontinuiteto, obenem pa poudarja značilno povezanost med glasbo in učiteljskim kadrom.

Prav slednje je moje misli znotraj drugega identifikacijskega naslova, *Komisije pri Zvezi slovenskih glasbenih šol*, osredinilo na ime vsestranskega glasbenika in učitelja **Frana Gerbiča**. Počaščeni smo, da smo deležni priznanj, ki so poimenovana po njem, in veseli nas, da so nam podeljena v njegovi rojstni Cerknici. Od tod je mladega Gerbiča življenjska pot vodila na šolanje v Ljubljano, da bi postal učitelj, kar je v moje misli ponovno priklicalo javno glasbeno šolo. Tam je Fran Gerbič izkazal svojo izrazito glasbeno nadarjenost, ki mu je čez čas odprla možnost nadaljnjega izobraževanja v Pragi. Na tamkajšnjem konservatoriju je z odliko sklenil študij, visoka strokovna kvalifikacija pa mu je omogočala ustvarjalno in poustvarjalno delovanje v širšem okolju monarhije. Njegovi umetniški dosežki so našli odmev tudi v domovini, kjer so ta čas ob rastoči nacionalni zavesti rasla slovenska društva in med njimi za nas nadvse pomembna Glasbena matica. Njen osrednji cilj je bil ustanoviti slovensko glasbeno šolo, ki bo v materinščini vzgajala slovenski glasbeni kader. Razvojno poudarja nov mejnik, ki ga je zastavil prav Fran Gerbič. Po štirih začetnih letih delovanja šole (1886) je bil povabljen v Ljubljano, kjer je tvorno posegel v širše slovensko glasbeno življenje. V njem se je ponovno prebudil slovenski učitelj, s tem da je tokrat sprejel delo učitelja glasbenih predmetov in z veliko zavzetostjo tudi prvega ravnatelja šole Glasbene matice. Opravljal ga je tri zahtevna desetletja. Tako dandanes ohranjamo v njem dragocen lik razgledanega glasbenika – svetovljana, še posebej pa lik osebnostno zgrajenega učitelja in prvega ravnatelja prve slovenske glasbene šole.

Šola je moje razmišljanje nenazadnje povezala z osrednjim logotipom, *Zveza slovenskih glasbenih šol*, ki me vedno znova navda z iskreno samozavestjo in ponosom. Formalno priključuje za nas in tudi za širši kulturni prostor unikatno arhitekturo s široko horizontalno in vertikalno mrežo javnih glasbenih šolskih institucij, znotraj tega pa funkcionalno sinergijo in enotnost slovenskega glasbenega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Pot v to zvezo je nastajala postopno, pojmem jo nekako v dveh etapah. Prvi pečat ji je vtisnila zlasti Glasbena matica s svojimi podružnicami v širšem slovenskem prostoru in svojo vertikalno nadgradnjo v konservatoriju ter glasbeni akademiji. Drugo etapo sem izkušala že osebno, saj se je intenzivno nadaljevala po 2. svetovni vojni in se skozi desetletja približevala sedanji podobi. Na stežaj odpira vrata spominom, ki so vtankani v ustanavljanje posameznih institucij, v spremljajoče razmere, problematiko, pa tudi v prve dosežke. Vtkani pa so tudi v postopne povezave šol, reforme, skupna prizadevanja za organizacijsko in vsebinsko koncepcijo ter končno status in uzakonitev slovenskega glasbenega šolstva. Rada brskam po dokumentaciji ter prelistavam in prebiram posamezne zbornike šol in še posebno skupno publikacijo *Zveze* z domiselno izbranim pomenskim naslovom *Musica noster amor*.

Znotraj častitljive 200-letnice lahko učitelji vsak zase začutimo refleksijo lastnega časovnega deleža v tem okviru. Tudi osebno sem to storila in moja delovna leta kažejo, da sem zapolnjevala četrtnino tega okvira, torej dobrega pol stoletja (če prištejem še svoja šolska in študijska leta, se nabere kar sedem desetletij). Zapustila so mi mnogo dragocenih izkušenj, predvsem pa lepih spominov na čas, ki sem ga lahko preživela s številnimi malimi in velikimi učenci, študenti, podiplomanti, potencialnimi in delujočimi učitelji in nenazadnje sodelavci.

Zapustila pa so mi tudi globoko prepričanje, ki se mi v današnjih globalnih razmerah vedno znova pogloblja ob vzorcih pogosto enostransko usmerjene množične mode, zunanjskega blišča, zabave in potrošništva. V nasprotju s tem vidim v glasbenih šolah prostor – kulturne oaze –, ki te vzorce pomembno presega. Glasbene šole si svoje učence, pa tudi njihovo publiko prizadevajo usmerjati v širino glasbene umetnosti. Trudijo se razvijati kritično senzibilnost za vrednote in umetniško resnico, podpirajo notranjo kulturno svobodo posameznika in samozavedanje. Vse to pa je vredno čuvati, negovati, razvojno pa odgovorno preverjati in premišljeno nadgrajevati.

S tem prepričanjem zaključujem svoj nagovor, obenem pa se v imenu nagrajencev še enkrat iskreno zahvaljujem vsem, ki ste današnje popoldne podoživljali in delili z nami.